

Vergaderjaar 2024–2025

30 252

Toekomstvisie agrarische sector

31 239

Stimulering duurzame energieproductie

Nr. 173

**BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, VISSERIJ, VOEDSEL-
ZEKERHEID EN NATUUR**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 oktober 2024

Hierbij zend ik u het rapport met betrekking tot de evaluatie van de Regeling Subsidiemodule Agrarische Bedrijfsadviesing en Educatie (SABE) over de periode 2020–2023.

De SABE stimuleert educatie en adviesing van agrariërs met het oog op verduurzaming van de Nederlandse land- en tuinbouw. Het kunnen beschikken over actuele kennis en innovaties wordt door landbouwondernemers noodzakelijk geacht om verdere stappen richting verduurzaming te kunnen zetten. De SABE voorziet in deze behoefte door het aanbieden van onafhankelijk individueel bedrijfsadvies, educatie in de vorm van cursussen en opleidingen voor agrarische ondernemers en adviseurs en subsidies voor groepsgewijze kennisdeling in de vorm van praktijkleernetwerken en demonstratiebedrijven. Sinds de start van de SABE (2020) hebben duizenden agrariërs al gebruik gemaakt van deze subsidiemogelijkheid.

De evaluatie betreft de periode 2020 tot en met eind 2023 en richt zich op de doeltreffendheid en doelmatigheid van de regeling en de bijdrage hiervan aan het versterken van het Nederlands AKIS¹ systeem. In deze periode was de SABE een nationale regeling.

Voornaamste conclusies en aanbevelingen

Doeltreffendheid algemeen

Het onderzoeksbureau concludeert dat de SABE-regeling in de breedte doeltreffend is als het gaat om het bijdragen aan beschikbaarheid van kennis en versnelling van kennisoverdracht naar het boerenef, het

¹ Agrarisch Kennis en Innovatie Systeem; het versterken van het AKIS betreft de ambitie om meer structurele samenhang te organiseren tussen de verschillende partijen die zich bezig houden met kennis en innovatie (inclusief onderwijs).

verhogen van het kennisniveau en het bieden van handelingsperspectieven aan landbouwers om te komen tot duurzame bedrijfsaanpassingen. Als gevolg hiervan vinden in de praktijk ook daadwerkelijk aanpassingen in de bedrijfsvoering plaats.

Verder wordt geconstateerd dat de verschillende onderdelen van de SABE (individueel advies, educatie en groepsgewijze kennisdeling) elkaar goed aanvullen en leiden tot de beoogde effecten, te weten versnellen van kennisoverdracht naar het boeren erf en vergroten van handelingsperspectieven.

Doeltreffendheid educatie vouchers

Met betrekking tot het SABE-onderdeel educatie, bestaande uit cursusvouchers voor agrariërs en opleidingsvouchers voor adviseurs, wordt de doeltreffendheid beperkt geacht. Weliswaar leiden deze, daar waar er gebruik van is gemaakt, tot meer kennis en handelingsperspectieven, maar met name de cursusvouchers voor agrariërs worden beperkt verzilverd. Het onderzoeksbureau beveelt aan om te kijken naar andere onderwijs- en leervormen voor agrariërs die meer zullen aanslaan. Voor wat betreft de opleidingsvouchers voor bedrijfsadviseurs is de aanbeveling om het opleidingsaanbod uit te breiden met meer thema's en te bevorderen dat deze opleidingen erkend worden voor permanente educatie ten behoeve van het BAS-register (Bedrijfsadviseringssysteem voor onafhankelijke adviseurs). Daarmee wordt het volgen van deze opleidingen, volgens het onderzoeksbureau, aantrekkelijker gemaakt. Ik zal deze aanbevelingen bespreken met de groene hogeronderwijsinstellingen en de Vereniging van Agrarisch Bedrijfsadviseurs (VAB) die het BAS-register beheert.

Doeltreffendheid projectsubsidies (groepsgerichte kennisdeling)

De doeltreffendheid van de projectsubsidies voor het SABE-onderdeel groepsgewijze kennisdeling (praktijkleernetwerken en demonstratiebedrijven) wordt positief beoordeeld. Er wordt meer aangevraagd dan kan worden gegund en dit onderdeel sluit duidelijk aan bij de behoefte van agrariërs om te leren van andere agrariërs en elkaar te inspireren. De verworven kennis en inzichten leiden ook daadwerkelijk tot duurzame bedrijfsaanpassingen. De aanbeveling om groepsgewijze kennisdeling onverminderd door te zetten, neem ik dan ook graag over.

Groen Kennisnet is een belangrijke faciliteit voor kennisoverdracht die wordt gebruikt als informatiebron door zowel adviseurs als ook agrariërs. Wel lijkt er verbetering mogelijk als het gaat om doorstroom van informatie van SABE-projecten naar het platform. Ik zal met Groen Kennisnet en RVO, verantwoordelijk voor de uitvoering van de SABE, bespreken wat nodig is om de doorstroom van informatie beter en sneller te maken.

Versterking AKIS

Het Agrarisch Kennis en Innovatie Systeem (AKIS) is met de komst van de SABE-regeling en het BAS-register voor onafhankelijke adviseurs versterkt. Er is een duidelijke toename van het aantal geregistreerde adviseurs vastgesteld in de onderzochte periode, waardoor de beschikbaarheid en toegankelijkheid van onafhankelijk advies over diverse aspecten van duurzame landbouw voor agrariërs aanzienlijk is vergroot. Ook is de beschikbaarheid en toegankelijkheid van bestaande praktische kennis en innovaties (vertaald naar de eigen bedrijfssituatie) dankzij de

SABE sterk toegenomen voor de agrarische ondernemers in de onderzochte periode.

Doelmatigheid

De uitvoering van de SABE-regeling is redelijk tot goed verlopen. De verschillende onderdelen van de SABE-regeling kennen verschillende uitvoeringsregimes. Een groot deel van het onderdeel vouchers is geautomatiseerd, terwijl de projectsubsidies naast automatisering ook inzet vragen van experts om te komen tot beoordelingen. Er zijn ook initiële investeringen gedaan in de ICT om de SABE-onderdelen zo goed mogelijk te implementeren. Verder is bij de vouchers sprake geweest van een onderbesteding als gevolg van niet verzilverde vouchers, vouchers die zijn verlopen en een minder succesvol beroep op de specifieke eenmalige piekbelasters variant van de SABE-regeling. Bij deze specifieke openstelling is budget beschikbaar gesteld voor de totale ingeschatte omvang van de doelgroep veehouderijen met piekbelasting met een garantie op een voucher voor sociaal-economisch advies. Hier is beperkt gebruik van gemaakt.

Met betrekking tot de doelmatigheid stelt het onderzoeksbureau dat deze aanvaardbaar is qua uitvoeringskosten, maar wel hoger is dan voorzien. Dit is mede veroorzaakt als gevolg van bovenstaande ontwikkelingen. Doelmatigheid van de uitvoering blijft een belangrijk aandachtspunt. Ook in de nieuwe context van de SABE-regeling (het huidige GLB/NSP) met veelal extra controle- en verantwoordingseisen blijft dit aandachtspunt op de agenda staan. Ik zal hierover ook in overleg treden met RVO om te bezien waar verbeteringen mogelijk zijn.

Vervolg

Ik beschouw het stimuleren van kennisoverdracht naar het boerenerf als een belangrijke aanjager om op bedrijfsniveau de eerste stappen te kunnen zetten naar verdere verduurzaming van de landbouw. De SABE-regeling voorziet duidelijk in een behoefte om dit mogelijk te maken.

Sinds januari 2023 is de SABE onderdeel geworden van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) binnen het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2023–2027 en daarmee een Europese regeling. Voor deze periode zijn ook Europese middelen beschikbaar gesteld, naast de nationale co-financiering.

Ik zal met de lessons-learned uit de evaluatie aan de slag gaan en waar mogelijk ook verbeteringen doorvoeren in de regeling en of uitvoeringspraktijk om ervoor te zorgen dat de SABE ook binnen het NSP goed tot zijn recht komt en blijft aansluiten op de behoeften van onze agrarische ondernemers.

De Minister van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur,
F.M. Wiersma